

ste reorganisatie is de Nederlandse inlichtingencapaciteit nagenoeg volledig geconcentreerd bij de MID; de uitzondering betreft – beperkte – operationele inlichtingen/militaire veiligheidscapaciteiten (OPINTEL/MV)⁴ en de tactische inlichtingencapaciteiten⁵ bij de krijgsmacht delen.

Wel dient te worden opgemerkt dat door de toenemende rol van de CDS in het kader van de aansturing van vredesoperaties en het feit dat bij de daarop gerichte organi-

satorische aanpassingen, aan het aspect operationele inlichtingen geen verdere aandacht is besteed. Daardoor ontstond de situatie dat de staf van de CDS niet is geëquipeerd voor operationele inlichtingenproducten en diensten. Derhalve is recentelijk, als uitvloeisel van de discussie over de operationele inlichtingvoorziening aangegeven dat de plv. directeur MIVD/Productie is belast met het voorzien in operationele inlichtingen ten behoeve van de CDS.

Concluderend kan worden gesteld dat de MIVD op grond van de Wiv 2002 als enige instantie in Nederland is belast met het ten behoeve van Defensie voorzien in *strategische* inlichtingen (het gaat hierbij om zowel militaire, politieke, sociale, economische, verdragsrechtelijke en technologische ontwikkelingen), naast enkele andere taken die eveneens in deze wet zijn vastgelegd.

mr. D. BIJL

BOEKEN bespreking

Einde oefening

Infanterist tijdens de koude oorlog, door G.J. Felius, 372 blz. met zwart-wit foto's en 8 kaarten geïll., Uitgeverij Quintijn, Arnhem 2002.

ISBN 90 8074 001 2

€ 22,50

Afwisseling

'Zo zie je maar, hoe afwisselend het beroep van infanterist kan zijn. De ene oefening met wapen en gasmasker op het lijf, het gezicht zwart gemaakt, snel een opgewarmd hapje tussen de acties door, modder, regen, hitte, koude, stinkende voertuigen, pijn in je oren van de kop-telefoon, tekort aan slaap, noem maar op en dan een oefening waarbij de dag op een herentijdstip begint met een voortreffelijk ontbijt, een rondje door het gebouw..., op zijn tijd een kop koffie met een bonbonnetje, een prima lunch, voor het driegangen diner eerst een aperitiefje en na het diner koffie met een likeurtje.'

Kolonel b.d. Felius heeft bovenstaande uitersten en nog veel meer wat daar tussen ligt meegemaakt en opgeschreven. Het citaat staat op bladzijde 300 in zijn onlangs verschenen boek 'Einde Oefening', dat op 27 november 2002 op de KMA aan de Bevelhebber der Land-

strijdkrachten is aangeboden. In dit prettig leesbaar geschreven boek geeft de auteur ons een beeld van zijn militaire loopbaan (van dienstplichtig soldaat tot en met kolonel) die bepaald werd door de Koude Oorlog.

Naast zeer veel persoonlijke ervaringen beschrijft hij de belangrijkste ontwikkelingen in de Koninklijke Landmacht (KL) tijdens zijn militaire loopbaan en geeft hij weer hoe hijzelf en zijn collega's de uitdagingen van hun tijd ervoeren en beantwoordden. Begonnen als een brief aan zijn zoon, die hetzelfde beroep heeft gekozen als zijn vader, is het verhaal uitgroeid tot een boek dat het militaire beroep in al zijn facetten laat zien.

Loopbaan

Op 2 december 1958 maakte de auteur als dienstplichtig kanonnier bij de artillerie voor het eerst kennis met de KL in Bergen op Zoom. Na de basisopleiding vervolgde hij zijn opleiding op de School Reserve Officieren Artillerie in Breda. Op zijn verzoek werd hij overgeplaatst naar het wapen van zijn voorkeur de infanterie. Na zijn succesvol afgemaakte opleiding aan de School Reserve Officieren Infanterie in Ermelo volgde een plaatsing als vaandrig op het 5e Depot Infanterie Van Heutsz in Schoonhoven. Zijn functie van pelotonscommandant en de sfeer binnen de KL bevielen hem zo goed dat hij besloot naar de KMA te gaan.

In 1962 begon zijn loopbaan als beroepsofficier van de infanterie bij het regiment Stoottroepen. In het Eerste Nederlandse Legerkorps diende hij op ieder niveau,

van peloton, via compagnie, bataljon, brigade en divisie tot en met de staf van het Legerkorps. Naast de vele functies die hij bij het Legerkorps vervulde, diende Felius een jaar als pelotonscommandant in Suriname en gaf les in tactiek aan beroeps- en reserveofficieren van de infanterie op het Opleidingscentrum Infanterie te Harderwijk.

Ook was hij korte tijd hoofdofficier toegevoegd aan de Staatssecretaris van Defensie. Bovendien heeft hij meegewerkt aan het opzetten van de territoriale beveiliging bij de Nationaal Territoriaal Commandant in Gouda en was hij twee jaar betrokken bij een onderwijsvernieuwing op de KMA te Breda. In januari 1994 ging hij met functioneel leeftijdsontslag.

Herinneringen

Het wekt verbazing hoe goed de schrijver zich allerlei voorvallen, ook uit de beginperiode, nog in detail weet te herinneren en heel herkenbaar op papier heeft gekregen. Bij het lezen moest ik voortdurend terugdenken aan eigen ervaringen en kwamen ogenschijnlijk verloren gegane herinneringen weer boven. Rituelen op de KMA die mij nooit duidelijk gemaakt zijn, worden mij bij het lezen van de wederwaardigheden van de auteur nu pas duidelijk. Van elke functie geeft de schrijver wel een paar treffende soms humoristische herinneringen, die je als lezer af en toe het idee geven met een spannend jongensboek bezig te zijn.

Helaas wordt de spanning af en toe onderbroken door de weergave van alinea's met organisatieler, die echter gezien de pre-

tentie van dit boek wel thuis horen in het boek. De meest saaie opsommingen zijn in het deel aantekeningen achter in het boek opgenomen. Voor de hedendaagse militair is het waardevol dat de auteur regelmatig aangeeft hoe de situatie nu is.

Naast militaire zaken besteedt de schrijver aandacht aan onderwerpen zoals sport, legering, de Vierdaagse of het messleven. Ook het gemotoriseerd kaartlezen in wedstrijdverband, zoals georganiseerd door de Militaire Commissie voor Automobiël & Motorwedstrijden, komt aan de orde. Aangegeven wordt het voordeel dat hij op verschillende momenten in zijn loopbaan heeft ondervonden van de ervaringen die hij heeft opgedaan tijdens het deelnemen aan deze evenementen.

Eerlijk

Felius geeft een eerlijk en open beeld van zijn ervaringen. Hij schuwt het niet om ook zijn gemaakte fouten, zijn onkrijgstuchtelijke handelingen, zijn onverantwoord omgaan met munitie, het niet opvolgen van bevelen, te beschrijven. Daarnaast beschrijft hij zijn eigen menselijke zwakheden, wat tot uiting komt in een langzaam geestelijk opbranden vanwege zijn voortdurende tomeloze inzet gedurende zijn hele loopbaan. Hij behoort nog tot de generatie officieren die zich zo nodig 24 uur per dag inzetten voor Defensie en daarbij aangeeft dat de dienst voor het meisje gaat.

Dat zo een optreden niet ongestraft voor het lichaam kan blijven voortduren heeft de auteur tot zijn eigen leedwezen ondervonden. 'Het voor iedereen verborgen houden van mijn spanningen en het niet weten daarmee om te gaan in combinatie met doorwerken was hiervan de oorzaak.' Hij stelt vervolgens: 'Wat de oorzaak was van de spanningen weet ik nog niet. Wel weet ik nu, dat als er zich spanningen voordoen, je snel deskundige hulp moet zoeken en er niet mee moet blijven rond-

lopen zoals ik heb gedaan. De drempel om dat te doen is echter voor velen heel hoog. Voor een deel zal een en ander met mijgenen te maken hebben gehad.'

Door op een eerlijke manier zijn loopbaan te beschrijven vallen er niet alleen veel wijze militaire lessen te leren uit dit boek maar ook belangrijke levenslessen.

Kanttekeningen

Ik heb al weergegeven hoe knap het is dat de schrijver zoveel detailherinneringen nog weet te reproduceren, hetgeen niet onverlet laat dat er hier en daar, volgens mijn herinneringen, enige onvolkomenheden in het boek staan. Felius vermeldt dat in het begin van de jaren zestig het afmarcheren naar het station op de KMA is afgeschaft; ik herinner mij nog goed dat ik in 1966 nog steeds werd afgemarcheerd naar het station.

Elders in het boek beschrijft hij op blz. 51 en 52, dat met uitzondering bij het regiment Limburgse Jagers, beëdigingen werden gedaan door de regimentscommandant. Echter, ook bij het regiment Chassé werden niet alle beëdigingen gedaan door de regimentscommandant; omdat het regiment twee parate bataljons had ging het vaandel regelmatig van Assen naar Oirschot om de bataljonscommandant van het 17e Painfbat daar zijn officieren te laten beëdigen.

De verwijzingen naar de Lindenberg op de kaart in bijlage 4 of de hoge zandheuvel in bijlage 6 zijn weinig zinvol omdat deze voor niet ingewijde lezers niet terug te vinden zijn op de wat klein afgedrukte kaarten.

Ik ben het niet eens met het door de schrijver op blz. 95 gestelde dat soldaten niet genoeg gecontroleerd kunnen worden. Controle is zeker nodig maar ook een Nederlandse soldaat heeft vrijheid van handelen nodig. Was het niet deze vrijheid van handelen die er voor zorgde dat

Nederlandse soldaten bij internationale uitwisselingen in de jaren zeventig bij onvoorziene omstandigheden niet bleven wachten op een bevel, maar gepast eigen initiatief vertoonden? Het druist ook een beetje in tegen de door de schrijver gewenste vrijheid van handelen in zijn eigen functioneren.

Een laatste kanttekening betreft de uitgever. In het boek worden voetnoten gebruikt en af en toe cursief gedrukte stukken tekst zonder de lezer te informeren waar de tekst van de voetnoten staat of wat de achtergrond is van het cursiveren van de tekst. Het ware beter om de Noot van de schrijver, die nu op blz. 329 staat, aan het begin van het boek te plaatsen en in de Noot van de schrijver een leeswijzer op te nemen voor de voetnoten en de cursieve tekst. Echter, de kanttekeningen vallen in het niet bij het leesplezier en het feest van herkenning dat ik tijdens het lezen van dit boek heb ondervonden.

Conclusie

Het militaire beroep is zo afwisselend dat het niet te vergelijken is met welk ander beroep dan ook. Dit besef, dat je als actieve militair in het hectische van alle dag wel eens uit het oog wil verliezen, brengt Felius in 'Einde Oefening' de lezer weer helder onder ogen. Het boek verdient in het algemeen aanbeveling voor een ieder die geïnteresseerd is in een kijkje achter de schermen van het militaire leven, voor de hedendaagse militair, voor degenen die belangstelling hebben voor een militaire loopbaan en de militaire sfeer willen proeven, en in het bijzonder voor al diegenen die met een warm gevoel terug denken aan hun dienstdtijd.

drs. J. TERPSTRA, kolonel b.d. MPSD